

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 11 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja.

Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo Ljubljana, Ilirska ulica številka 22. I. nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi so ne vračajo. — Inserati z enostopnimi petiti vrticami se zaračunavajo, in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane petiti vrtica 24 vin. — Reklam. so poštine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Osemurni delavnik. I

Kakor povsod drugod, tako se je tudi po naših krajih zbudilo precej veliko zanimanje za osemurni delavnik. Najprej so uvedli osemurni delavnik v Rusiji, po vojni katastrofi, pa so ga idealizirali tudi v nekaterih državah osrednje Evrope. Podjetnikom seveda ni všeč ta novotarija. To dokazuje vsaj deloma dejstvo, da je ves kapitalistični svet s sporazumom vred sovražni ruski vladi, ker preveč socializira družbo. Kakor smo že omenjali, so uvedli v Nemčiji osemurni delavnik sporazumno s strokovnimi organizacijami. Tudi v nekdanji Avstriji so sledile nekatere stroke temu zgledu. Pri nas na Slovenskem, oziroma v Jugoslaviji, pa o teh stvareh nič kaj radi ne govore. Čujemo pač, da pripravljajo poverjeništvu za socialno skrb uvedbo osemurnega delavnika, ki je pri nas še bolj utemeljen v razmerah kakor drugod. In le temu nameravanemu koraku vlade se je zahvaliti, da delavstvo doslej še ni odločno zahtevalo to svojo pravico, ki mu gre zlasti, če upoštevamo sedanje življenjske razmere.

Ves čas vojne je delavstvo delalo kakor črna živina, trpelo, stradalo in trpi in strada še danes. Bolezni niso bile redek gost v delavskih družinah in to oslabilno, do zadnjih moči izmозgano delavstvo mora še vedno delati po devet, deset in še več ur na dan. Če ni to krivično, če ni to prenaporno, če ni to obenem brezvestno in lahkomišljeno uničevanje človeškega rodu, potem res ne vemo, kaj bi še smatrali za zločin, za ugonabljanje telesnih in duševnih sil naroda.

Načrt zakona za osemurni delavnik so izdelali tudi v Nemški Avstriji. Ker smo sosedje te bolj napredne države si oglejmo ta načrt, ki se posvetuje o njem poseben odbor, vsaj v nekaterih točkah. Glavna določba pravi, da sme delavec v obrtnem obratu delati v 24 urah največ osem ur. Le če se naznani pri obrtni oblasti, se sme podaljšati delovni čas, če je to potrebno zaradi tega, da se odpravijo obratne motitve. Predvidne in periodično se vračajoča prekinjenja ne dajo povoda za podaljšanje delovnega časa.

Če je delo potrebno, sme obrtna oblast prve inštanice določiti podaljšanje delovnega časa na 10 ur na dan, največ pa za tri tedne. Določba, da sme znašati delavni čas v 24 urah le osem ur, ne velja vam, kjer je določen delovni čas s kolektivno pogodbo na tedensko največ na 48 ur.

Kot kolektivna pogodba, se smatra vsak dogovor, sklenjen med delavskimi in podjetniškimi organizacijami, ki se tiče mezdnih in delovnih razmer.

Vrhutega ima državni urad za socialno skrb pravico, da dovoljuje izjeme gotovim obratnim skupinam. Preden se pa taka izjema dovoli, se mora predložiti sovetu, ki sestoji iz delavcev in delodajalcev, da pove svoje mnenje. Zakoniti predpisi ne veljajo za dela, ki so potrebna pred proizvodnim procesom ali potem ne glede na to, čeprav jih opravljajo mladostni delavci. Ure čez čas se morajo plačevati najmanj 50 odstotkov boljše kakor navadne delavske ure. Pri akordni mezdi se ra-

čuna 48. del celotnega tedenskega zaslužka.

Zakon stopi v veljavo 15 dni po objavi. Odsek je predlogo že odobril.

Zakonski načrt ni popoln, pomeni pa napredek. O nedostatkih morda še izpregovorimo.

Tarifne pogodbe in stavkovno pravo na Angleškem.

Angleška vlada ima od zadnjih »delavskih nemirov« velike skrbi. Da bi liberalna vlada preiskala in skušala odpraviti tudi vzroke, ki so krivi nezadovoljnosti delavcev, na to niti ne mislimo ne. Vse meščanske vlade so take, zlasti pa liberalne. Pač pa je angleška vlada psovala delavce in iskala potov, kako bi omejila delavcem pravico svobodne stavke. Odločnost organiziranih delavcev pa je doslej prisilila vlado, da se ni upala ukreniti kaj proti tej delavski pravici. Da bi pa vsaj nekoliko dosegla svojega namena, je leta 1911 ustanovila industrijski svet, ki je sestavljen iz zastopnikov delavcev in delodajalcev, voljenih seveda od vlade, in ki mu predseduje prejšnji voditelj delavskega urada v trgovinskem ministrstvu Sir George Asquith. Ta svet ima nalogo, da presoja predloge in vprašanja, ki mu jih predloži vlada, in sicer o obrtnih vprašanjih. Nedavno so mu bila predložena naslednja vprašanja:

1. Kakšna bi bila najboljša metoda za zagotovitev primernega izpolnjevanja tarifnih pogodb?

2. Kako in v koliko naj se po zastopajočih korporacijah delavcev in podjetnikov sklene tarifne pogodbe v celotnem dotičnem obrtu ali distriktu vsilijo?

Vprašanja že vnaprej precej omejujeta odgovor sveta. »Delavski nemir« naj se presoja le v toliko, kolikor se tiče neizpolnjevanja tarifne pogodbe, pa ali so bili ti delavci že udeleženi na pogodbi ali ne, in na drugi pa v kolikor se tiče delavcev in podjetnikov, ki niso udeleženi na pogodbi.

Poročilo industrijskega sveta je že objavljeno in je prav zanimiv dokument. Saj je imel svet 38, pri katerih je bilo 92 večšakov iz vrst delodajalcev in delavcev najboljše obratov, zaslišanih kot prič, Stališče delavskih zastopnikov je vodila izpočetka resolucija izvršilnega odbora strokovnega kongresa v kateri je izjavil, »da utegne vsak dobro premišljeni načrt, praviloma sklenjene med priznanimi voditelji delavcev in delodajalcev tarifne pogodbe okrepiti in jim priboriti splošno uvaževanje, biti le koristen in zmanjšati število bojov, ki niso pravilni v zmislu pogodbe«.

Poročilo industrijskega sveta se bavi s predloženimi predlogi in končava svoje poročilo z naslednjo resolucijo: Najprej treba naglasiti, da poročilo izrečno izjavlja, da »mora oštati moč, da se prične s stavko ali izporom«, še nadalje neomejena. Obvezno razsodišče se načeloma odklanja. Glede na prvo mu predloženo vprašanje, namreč glede izpolnjevanja tarifnih pogodb po kontrahentih (pogodbenikih), pravi poročilo tako-le: Tarifne pogodbe

izpolnjujeta v splošnem obe stranki, kjer se niso izpolnjevale, so bili za to prav važni razlogi.

Poročilo industrijskega sveta smatra dalje kot potrebno, da bi stranke, preden ustavijo delo, določilo čas za temeljito razpravljanje o spornem vprašanju potom intervencije uradne avtoritete. Prisilnim odredbam pa ne more pritrjevati. Med takimi prisilnimi odredbami navaja zlasti:

1. Globe za prelom pogodbe, ki naj se naloži pogodbo kršečim posameznim osebam, kakor tudi organizacijam, ki jih te zastopajo.

2. Zakonita prepoved. denarno podpirati pogodbo kršeče osebe.

Poročilo smatra oba predloga za zgrešena in utemeljuje to obširno; zlasti naglašja, da utegnejo take pretuje s kaznimi ostrašiti strokovne organizacije, da sploh ne bodo sklépale pogodb. Tudi predlog, da bi obe stranki založili jamstveni znesek, da bosta izpolnjevali pogodbo, poročilo ne odobrava, meni pa, da ni proti temu, če izbereta stranki prostovoljno tak način zagotovila. Poročilo govori tudi o trajanju tarifnih pogodb in o vprašanju, kako vplivajo ter prihaja do zaključka, da naj bi tarifne pogodbe ne trajale nikdar več kot tri leta.

Če zanikava poročilo doslej navedene predloge, ne velja to za drugo industrijskemu svetu predloženo vprašanje, kako naj se uveljavi veljavnost tarifnih pogodb tudi za tiste podjetnike in delavce, ki pri sklepu pogodbe niso udeleženi.

Poročilo odgovarja na to: Kjer so organizacije podjetnikov in delavcev močne, se jim posreči navadno, da usilijo tarif tudi podjetnikom in delavcem, ki so zunaj organizacije. V obratih pa, ki so slabo organizirani, pa so pri podjetnikih često slabši delavni pogoji in tu bi bilo po okoliščinah želeti, da se tarifna pogodba uvade siloma. Poročilo priporoča pri tem naslednje postopanje: Tarifno pogodbo sklepajoče stranke dobe pravico, zaprositi pri trgovinskem ministrstvu, da se tarifna pogodba raztegne na vse obrate in delavce dotične obrti. Trgovinsko ministrstvo mora potem nemudoma uvesti po svojem zastopstvu preiskavo ali korporacija sme proglašiti tarifno pogodbo spremenjeno ali nespremenjeno za dotično obrt kot obvezno, s pridržkom, da vsebuje tarifna pogodba naslednji dve določbi:

1. za določen odpovedni rok.

2. da se delo ne sme ustaviti in delovni pogoji ne spremeniti, preden je v tarifni pogodbi določeno razsodišče dobilo sporno zadevo v presojo in o njej sklepal.

Poročilo utegne lujskače in nazadnjaške razočarati, ker ne nudi njih načrtom nikakršne opore. Važno je pred vsem, da presoja poročilo stavljena vprašanja v obče prav optimistično in s tem izjavlja, da igrajo pri »delavskih nemirih« kršitvi tarifnih pogodb ter neavtorizirane nepravilne stavke le podrejeno vlogo. Nasprotno pa je predlog, da bi se razširila veljavnost tarifnih pogodb na celotne obrate uvaževana. Sedaj bomo videli kako bo vlada vpoštevala nasvetovane predloge v svojih predlogah v parlamentu.

Podružnicam vseh strokovnih organizacij na slovenskem ozemlju.

Odbornike, zlasti blagajnike, podružnic vseh strokovnih organizacij pozivljamo, naj mesečno obračune redno pošljejo na naslov:

Ivan Hlebš, Rožna ulica 3, v Ljubljani.

Ta poziv ne velja za podružnice rudarjev in železničarjev. Podružnice rudarjev in železničarjev naj redno pošiljajo mesečne obračune na naslov:

Unija slovenskih rudarjev v Trbovljah (Delavski dom).

Podružnice železničarjev pa na naslov, ki ga jim je naznanila njihova organizacija.

Za vse druge strokovne organizacije pa velja zgoraj navedeni naslov.

Socialni boji.

Nepremišljena je trditev, ki pravi, da so socialni boji pri nas povsem drugačni, kakor drugod, drugačni namreč v bistvu. Razlika je sicer velika med socialnimi boji pri velikih kulturno in gospodarsko razvitih narodih in pa med boji pri malih in kulturno še bolj pa socialno malo razvitih narodih. Dočim imajo gospodarsko močni narodi povsem drugačno družabno naziranje, kakor slabotni, je naravno, toda to vendar ni nikakršen razlog, da bi delavstvo računalo s slabotnostjo posameznega naroda, ker naloga delavstva vendar ne more biti, da snuje in organizira privatnokapitalistično družbo in ji vceplja več socialnega razumevanja. Naloga delavstva je, da gre za svojimi cilji, za osamosvojitvijo, za tem, da se postavi na lastne noge, to se pravi, prisiliti mora kapitalizem, oziroma meščansko družbo, da se prilagodi svetovnemu naziranjju. Povsem napačno je torej to, če se delavstvo ozira na podjetniške kroge s tem, da jim olajšuje existenco z manjšimi zahtevami kakršne ima delavstvo drugod. Uči nas vendar praksa. V dobro razvitih deželah je kapitalizem podjarmil delavstvo s svojim kapitalom; delavstvo ima sicer večje ugodnosti, ima boljše življenje, toda to le zaradi tega, ker je kapitalistično gospodarstvo bolj racionalno izvedeno in nudi delavstvu več ugodnosti zato, da ga lažje izkorišča. Pri nas je to drugače. Pri nas tega gospodarskega in socialnega naziranja ni in bi bilo to predpogoje šele ustvariti na račun delavstva. Torej nekateri zahtevajo, da naj delavstvo žrtvuje, naj sodeluje, da se razvije naš domači kapitalizem in industrializem.

Tega stališča delavstvo ne more odobravati. Kapitalizem je signatura svetovnega gospodarstva in če naše slovensko, oziroma jugoslovansko gospodarstvo ni zmožno, če kapitalistični intelektualci niso imeli in še nimajo zmisla za napredek, za moderno produkcijo, če ne uvidevajo, da delavstvo mora živeti, ne slabeje kakor drugod, potem je najbolj pametno, da vržejo še to svojo podjetniško nezmožnost v kot in puste razvoju prosto pot. Delavstvo pač nima prav nikakršnega interesa na tem, da se varuje interese meščanske družbe na račun delavstva.

Kapitalizem se razvija po svojih naravnih zakonih, z isto pravico pa zahteva tudi delavstvo svojo pravico do življenja in naravnost smešno bi bilo, če bi delavstvo moralo stradati, opravljati kot suženj svoje delo ter hirati in umirati, edino zaradi tega, da bi se naša ljuba, nazadnjaška meščanska družba opomogla in nam ustvarila le še težje suženjske verige. Delavsko vprašanje je svetovno, je mednarodno in le mednarodno se mora tudi reševati, ne oziraje se na malenkostne trenutne pomisleke, ki delavstvu v sploš-

nem nikdar ne morejo koristiti. Kar ni sposobno za življenje, to mora izginiti, kar ni času primerno, mora miniti; mislimo vsaj, da je to načelo tako naravno, da zanje ne velja nikakršna izjema.

Prav enako kakor s splošnimi zahtevami delavstva je tudi z vsemi drugimi zahtevami. Socialne uredbe, osemurni delovnik, socialno zavarovanje, ohranitev in razširitev dosedanjih socialnih uredbe, uvedba novih, zavarovanje brezposelnih, delavsko varstvo itd. Ali nislite, da bo gospoda, ki gospodari v novi državi, ki pričinja že z obskurnim bojem proti delavstvu, ki je nazadnjaška do kosti, brez zmisla za socialne naprave izpolnila te delavske želje in zahteve? O ne, kakor vse kaže, tej gospodi kaj takega niti na misel ne prihaja, nasprotno, zatreti hočejo v kali vse pravične delavske zahteve in se opravičujejo, da ne morejo ustreči. Na vse to mora biti delavstvo pripravljeno. Zaradi bankrotnega mišljenja naše buržoazije delavstvo ne mara trpeti in ne bo trpelo.

Nedeljski in prazniški počitek.

Narodna lada SHS je izdala naredbo, po kateri stopijo določbe o prepovedi nedeljskega in prazniškega dela zopet v veljavo.

Delo mora torej odslej zopet počivati v nedeljo. Nedeljski počitek se mora pričeti v nedeljo zjutraj ob 6. uri in mora trajati najmanj 24 ur. Tako določa zakon z dne 16. januarja 1895 in z dne 18. julija 1905 ter odpravlja s tem izredne naredbe z dne 31. julija 1914.

Podjetniki marsikje še ne upoštevajo te naredbe in se še vedno izgovarjajo na vojno stanje. Ta izgovor je pa prazen, ker so, kakor rečeno, prvotne določbe v popolni veljavi.

Domači pregled.

Božične počitnice za šole trajajo letos od nedelje dne 22. t. m. do vštete četrtke dne 2. januarja 1919.

Cene v ljubljanskih gostilnah so stare; take, da si morejo privoščiti hrano v gostilnah sploh le vojni milijonarji. V Zagrebu je določena cena za pečenko 2 K in za govedino na K 1:50, v Ljubljani pa stane pečenka najmanj 8 K, a govedina 5 K. Pa pravijo, da je inozemsko meso. Od kje pa prihaja to inozemsko meso? Iz Madžarske? To vemo, da ne. Iz Nemške Avstrije seveda tudi ne. Iz Italije? To seveda tudi ne. Toraj? Stvar je naravnost gorostasna: v Ljubljani se prodaja meso hrvatske živine in tudi domače za — inozemsko. Vsaj smo vendar s Hrvati združeni v isti državi. Vzlic temu se nam prodaja hrvatsko meso pod inozemsko firmo, samo, da nas bolj odirajo. Morda reče kdo, da je živina na Hrvatskem dražja, kot pri nas. Toda kako to, da je vzlic temu v Zagrebu hrana v gostilnah cenejša, nego v Ljubljani. Stvar je enostavna. Na Hrvatskem so res maksimalne cene višje, kot na Slovenskem, toda vsled prenehanja rekvizicij za armado na fronti in prepovedi izvoza, so cene živine padle in so povsod mnogo pod maksimalnimi cenami. Da je temu res tako, dokazujejo znižane cene v zagrebških gostilnah. Zakaj? V Zagrebu je gostilničarska zadruga odredila, da se morajo cene mesnih jedil znižati, odredila je tako na pritisk vlade. Pri nas se pa vlada nič ne zmeni in gostje so izročeni na milost in nemilost gostilničarjem.

Pisarna Narodne vlade SHS poverjeništvu za promet v Ljubljani se je preselila v prostore Kranjske hranilnice, Knaflejeva ulica št. 9 v pritličju, na desno. (Telefonska številka 301.) Poverjenik sprejema stranke v pondeljek, sredo in petek od 10.

in pol do 11. in pol dopoldne, stranke, ki prihajajo z dežele, po možnosti tudi druge dni.

Oklic srbske socialistične stranke. Srbska socialistična stranka objavlja program, ki se izreka za vzpostavitev internacionalne in za zagotovitev uspehov socialne revolucije. Stranka se izjavlja za uveljavljanje sledečih zahtev: Odstranitev fevdalnih predpravil, konfiskacija vsega cerkvenega imetja, ločitev cerkve od države, splošna volilna pravica za oba spola na podlagi strogega proporca, sestavitev osrednje vlade in združitvev Bulgarske z jugoslovanskim ozemljem.

Razpis službe pri poverjeništvu za socialno skrbstvo. Pri poverjeništvu za socialno skrbstvo je popolniti službo pisarniškega pomožnega uradnika (pomožne uradnice) z mesečno plačo 250 K ter službo pomožnega sluga z dnino 2 K 80 vin. in letno traginsko doklado 1212 kron. Poslednja služba je izrecno pridržana vojnim invalidom, če so sposobni za tako službo. Pravilno kolkovanim prošnjam je priložiti krstni list, dokazilo o državljanstvu, zdravju, npravnosti, dokazilo, da so prosilci večji pisanju, čitanju in računanju, nadalje dokazilo o invalidnosti. Prošnje naj se vložijo pri poverjeništvu za socialno skrbstvo do dne 31. decembra 1918.

Razlastitev velikih posestev. V naši jugoslovanski domovini, v kolikor je tvorila del bivše avstro-ogrske monarhije, je vse polno velikih posestev, ki so največ last nemških in madžarskih plemičev. Na Notranjskem in Dolenjskem imajo n. pr. knezi Windischgrätz, Auersperg, in Schönburg-Haldenburg velikanske in obsežne gozdove, iz katerih ne smejo kmetje pobirati niti dračja. Kako so prišli ti plemeniti gospodje do teh velikanskih gozdov in drugih ogromnih posestev na naši zemlji? Seveda so jih podedovali od svojih prednikov. A kako so jih pridobili ti? Prisluzili s poštenim delom si jih gotovo niso. Tisoč let krivice pa ni še niti eno leto pravice! Zato bi bilo le pravično in pošteno, da se ta posestva zopet izroče svojemu pravemu lastniku, jugoslovanskemu ljudstvu. To pa ne velja samo glede gori navedenih plemičev, ampak splošno glede veleposestnikov. Vsa ta posestva naj se razlaste in razdele med jugoslovanske kmete. Koliko družin se bo na ta način preživelo na domači grudi, dočim morajo sedaj s trebuhom za kruhom. Zemljo onemu ki jo obdeluje. Tudi tu treba pometati z veliko metlo.

Prvo skupno jugoslovansko ministrstvo. Po doseženem sporazumu političnih strank je bilo sestavljeno prvo ministrstvo svobodne in ujedinjene države Slovencev, Hrvatov in Srbov. Ministrstvo obstoja iz ministrskega predsednika, njegovega namestnika in 16 strokovnih ministrov. Ministrski predsednik Nikola Pašić, njegov namestnik dr. Anton Korošec, zunanje zadeve dr. Ante Trumbić, notranje zadeve Svetozar Pribičević, vojni minister general Rašić, finance Stane Protić, prosveta Ljuba Davidović, pravosodje dr. Marko Tripković, minister za javna dela dr. Jozo Sunarić, za poljedelstvo, gozdarstvo in rudarstvo dr. Živko Petričić, za trgovino in obrt dr. Voja Veljković, minister za socialno politiko Vitomir Korać, železnice ing. Vulović, javna dela Miloš Kapečanović, za prehrano in prehodno gospodarstvo Miloje Jovanović, za izvedbo konstituante in izjednačenje obstoječih zakonov dr. Albert Kramer, pošta in brzojav dr. Lukinić. Za ministra za narodno obrambo bo imenovan musliman iz Bosne, čegar imenovanje se izvrši pozneje.

Kriza v vladi Jugoslavije. V novem jugoslovanskem kabinetu je še pred potrditvijo po regentu nastala kriza. O vzroku ni še nič znano. Designirani ministrski predsednik Pašić je še v poslednjem trenutku odklonil prevzeti ministrsko pred-

sedništvo. Za danes so voditelji srbskih in v Narodnem veču zastopanih političnih strank poklicani k regentu. Domneva se s precejšnjo gotovostjo, da bo večji del objavljene liste sprejet v novo kombinacijo.

Stavka v Mariboru končana. V petek teden so imeli mariborski železničarji shod (nad 2500), na katerem so zaupniki predložili dogovor, ki se je zvršil v Ljubljani med železniškimi zaupniki in poverjeništvom. Novi dogovor je znatno ugodnejši nego ga je zahteval general Maister in Narodna vlada. Dogovor je naslednji: 1. Načelnništvo in druga vodilna mesta, doslej po odredbi generalnega ravnateljstva južne železnice zasedena po Slovincih, ostanejo provizorično zasedena. Ljubljanska vlada si pridržuje pravico, zahtevati od generalnega ravnateljstva južne železnice, da imenuje na vodilna mesta provizorno nameščence v zmislu njenih predlogov, 2. Za vsa podrejena mesta si pridržuje jugoslovanska vlada pravico, da ostanejo provizorno zasedena kakor doslej, ali da se imenujejo nanje uslužbenci, ki jih bo predlagala sama. 3. Jugoslovanska vlada zahteva, da vsi uslužbenci in delavci južne železnice, ki se povrnejo na delo, prisedeže jugoslovanskemu zastopniku južne železnice pričo vladnega zastopnika za dobo zaposlenosti v tej državi. 4. Glede delavnic v Mariboru si pridržuje vlada z ozirom na vodstvo in obrat v sporazumu z generalnim ravnateljstvom južne železnice svoje odločilne pravice. 5. Po povratku delavcev k delu se zaradi te stavke ne sme postopati proti nikomur. Pač pa bodo kaznovani oni, ki so zakrivali kako dejanje sabotaže (zlobnega poškodovanja), zavažanja k sabotaži ali njenega pospeševanja. 6. Priznavajo se zaupniki delavcev in uslužbencev, ki imajo nalogo, da čuvajo materialne koristi delavstva. Pri glasovanju so naposled sprejeli gornji dogovor, prav tako tudi predlog zaupnikov, naj prično jutri zjutraj ob sedmih zopet delati.

Stavka v Trbovljah. V Trbovljah so stopili rudarji v pondeljek ob 2. popoldne v stavko zaradi izzivanja od nekih strani in pa zaradi prehrane. Cene živilom padajo povsod, v Trbovljah pa ne. Natančnejšega poročila še nimamo, vemo le, da je prišlo v Trbovlje nekaj vojaštva.

Hrastnik. V petek dne 13. t. m. je v tukajšnji izolirani bolnici umrl sodrug Lojze Privšek mlajši. Podlegel je zavrtni boleznii legarju. Rajniki je bil društvenik strokovne organizacije rudarjev in politične organizacije. Bil pa je naš Lojze posebno navdušen pevec in kot tak seveda tudi pri pevskem zboru rudarjev v Hrastniku. Zanimale so ga tudi gledališke igre, katerih se je udeleževal in nastopal kot eden najboljših igralcev v glavnejših vlogah. Žal nam je, da smo morali slovo vzeti od komaj 21 let starega, zvestega, prijaznega in milega tovariša, ki je bil vnet socialist ter požrtvovalen. Pogreb se je vršil v pondeljek, dne 15. t. m., in se ga je udeležilo obilo sodrugov, rudarska godba in pa njegovi ožji tovariši pevci, ki so mu v zadnje slovo peli žalostinke. Želeti bi bilo, da bi naš Lojze Privšek v svojem prizadevanju, delovanju in stremljenju za delavsko stvar našel med mlado generacijo rudarjev v Hrastniku mnogo naslednikov in posnemalcev. Ti pa, dragi, nepozabni Lojze, počivaj mirno. Domača zemlja tam v Dolu naj Ti bo lahka!

Komisija za preskrbo vračajočih se vojniki v Ljubljani, Turjaški trg 4/I, javlja: da so se zglasili vojni invalidi, ki bi bili prpravljeni sprejeti naslednja mesta: 1 bančni uradnik (abiturijent), 1 urad. asistent, 1 knjigovodja, 20 pis. pom. uradnikov, 1 plačilni natakak s kavcijo, 6 pisarniških slug, 7 trgovskih in poštnih slug, 1 šolski sluga, 12 paznikov, 1 krojaški pomočnik, 1 oskrbnik, 1 pismonoša, 11 vrtarjev, 2 žel. sprevodnika, 1 državni uradnik 1 tiskar, 1 trgovski pomočnik, 6 za

lahka dela in 1 dacar. Prosi se tozadevne urade in delodajalce, da zglase prosta mesta pri goriimenovani komisiji.

Zaradi nemarnosti uradnega »šimeljna« ob vzdrževalno podporo. Iz Trbovelj nam pišejo: Ivan Majcen, rojen leta 1885 v Polšniku, je odpotoval 2. avgusta 1914 iz Vestfalskega k vojakom. Njegova žena Amalija je dobivala zase in za svoje tri otroke vzdrževalnino od generalnega konzulata v Kölnu. Zaradi bolezni se je preselila v avgustu 1917 k svoji materi Mariji Platner v Trbolje. Plačilno polo je oddala v občinsko pisarno s prošnjo, naj posreduje, da se ji vnaprej izplačuje podpora pri davkariji v Laškem. Pola se je odposlala 16. avgusta 1918 pod št. 7653 vzdrževalni komisiji v Celje, od koder ni bilo ne duha sluha več o njej. Takisto je ostala prošnja za izdajo duplikata v kljub urgenci brez odgovora. Amalija Majcen je umrla 16. avgusta 1917 in otroci so ostali brez podpore, zakaj tudi oče je pogrešan že od začetka leta 1915. — Dejstvo je, da se gnilemu našemu birokratizmu v 15 mesecih ni posrečilo rešiti zadevo in zagotoviti sirtotam podporo. Šele na posredovanje obč. uradnika pri vzdrževalni komisiji v Celju je bila plačilna pola izročena stranki. Da pa pola za dvig vzdrževalnine ne zadošča, je stranka izvedela na davkariji v Laškem, kjer so ji izplačali podporo namesto od 1. avgusta 1917 do 1. novembra 1918, sklicujoč se na neki odlok Narodne vlade, po katerem se zaostale vzdrževalnine ne smejo več izplačevati. Vprašamo Narodno vlado v Ljubljani, kaj namerava v tem slučaju ukreniti in kako misli ubogim sirotam popraviti kričečo krivico, prizadeto jim po nemarnosti staroavstrijskega birokratizma.

Tržaški socialisti izstopili iz mestnega sveta. Zastopniki socialno demokratične stranke v tukajšnjem mestnem svetu so zahtevali od italijanske večine, naj se njim za prehodno-dobo do novih volitev dovoli primerno večje zastopstvo v mestnem svetu. Od 80 članov je bilo doslej po starem avstrijskem sistemu 7 socialistov in 12 Slovencev, drugi laški liberalci. Večina je to zahtevo odklonila. Sedaj so socialisti odrekli vsako sodelovanje v mestnem svetu in odsekili ter so izstopili. Laškim liberalcem je vsč tudi stari avstrijski sistem, če varuje njih koristi.

Izgubilo se je na poti iz Trbovelj do Žabje vasi v papirju zavutih 304 K. Ker je denar izgubil ubog rudar, prosimo najditelja, naj ga vrne proti odškodnini Majnar Juriju v Trbovljah, Loke 108.

Shodi.

Možice. Vsem rudarjem in delavcem v žgalnicah v Možicah in okolici naznanjamo, da se bo vršil v nedeljo, dne 29. decembra 1918, v gostilni pri Vivatu prav važen shod, ki se naj ga udeleže brez izjeme vsi, tudi delavke. Poroča sodrug Tokan iz Ljubljane. Uro zborovanja naznanijo zaupniki.

Kočevje. V nedeljo dne 15. t. m. se je po dolgem mrtvilu, ki je vladalo med delavci tukajšnjega premogovnika, zopet vršil shod rudarjev. Sklicali so ga rudarji sami v rudniško čakalnico. Povabljen je bil kot poročevalec sicer s. Čobal iz Zagorja, ker pa je bil ta zadržan, sta prišla sodruga Tokan iz Ljubljane in Ule iz Trbovelj. Udeležba rudarjev je bila jako dobra, dasi vsled prevelike oddaljenosti nekaterih ni bilo. Omeniti pa moramo tudi, da se je skoro ob istem času vršil v mestu samem še drugi shod, ki so ga priredili liberalci. Za ta shod je agitiral med rudarji tudi obratni inženir, češ, namenjen je Slovincem in Hrvatom. Kaj so razpravljali na tem shodu, nam ni znano. Kdor pa to gospodo pozna, ve, da je v sedanjem času njih poglavitni namen, delati

reklamo za monarhijo. No, rudarji se niso dali zapeljati in so se udeležili svojega shoda. Tako je bilo tudi edino prav. Zborovanje je otvoril sodrug Ule, nakar je sodrug Tokan v poldrugo uro trajajočem govoru tolmačil vsa ona vprašanja, ki so v sedanjem času za delavce, zlasti rudarje, velikega pomena. Iz živahnega pritrjevanja navzočih je bilo posneti, da je govornik zadel pravo. H koncu je pozival rudarje k složnosti in solidarnosti, ki naj se izraža v prvi vrsti v popolno, strogo izvedeni strokovni organizaciji. Naposled je sodrug Ule še podal nekaj pojasnil o pravih in opravihniku nove Unije. Končni apel sodruga Tokana, naj rudarji v Kočevju do zadnjega pristopijo strokovni organizaciji, ni ostal brez uspeha. Po shodu se je pričelo vpisovanje in upati je, da ga v kratkem ne bo delavca pri kočevskem premogovniku, ki ne bi bil društvenik svoje strokovne organizacije. Sedaj torej kočevski tovariši na delo, zakaj pozabiti ne smemo, da je strokovna organizacija prvi in poglavitni namen za socialno gospodarsko, družabno in kulturno povzdigo delavstva. In ako hočemo premagati vse ovire za doseg te visokih ciljev, tedaj nam naš um ne more veleovati drugega, kakor, da se trdno združimo na celi črti. Ta združitev v naši strokovni organizaciji je prvi predpogoj za vsako nadaljnje delo.

Svetovni pregled.

Adrijski spor med Italijani in Francozi. Trst, 17. decembra. (Lj. k. u.) O napetih razmerah med Italijani in Francozi zlasti na Jadranskem morju, poročajo iz Rima milanski »Perseveransi«: Na Adriji je nekaj francoski ladj, ki je morda njih naloga neprostoovoljno ščuvanje Jugoslovanov proti Italijanom. Mogli bi naštetii mnogo takih epizod in neljubih dogodkov. Prav bi bilo, ako bi se takoj izpregovorila odkritosrčna beseda, da se zaprečijo dogodki, ki bi utegnili imeti slabih posledic. Naši francoski prijatelji naj dopuste, da sami opravimo svoje stvari v Adriji in naj se vzdržujejo vsakega vmešavanja, pravtako, kakor mi ne posegamo v vprašanja Alžacije in Lorene. Američani v Adriji z njihovim taktom in spoštovanjem, ki ga kažejo za naše neposredno gospodstvo. Ni potreba, da francoske ladje križarijo po Adriji: tako nam ne bodo delali neprilik in bodo dajali potuhe Jugoslovanom, vedno pripravljenim, sprejemati jih z izzivalnimi demonstracijami in dajati francoskemu, mnogokrat ovinjenemu moštvu prilike, da se pridružuje ogabno jugoslovanskim manifestacijam sovraštva proti Italiji. Spričo današnje krize, mnogokrat povečane po francoskih slučajih ali neprostoovoljnih hujskanjih bodo danes ali jutri zastopniki vlad

Društveni funkcionarji in člani, pozor!

Da vsa nerazporazumljenja odstranimo, sporočamo da je v soboto 51. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki majo prispevek plačan samo do 41. tedna, se opozarjajo da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 40. prispevek t. l. že poravnan. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

obeh držav bridko iznenadeni. Naši častniki, naši mornarji in naši vojaki, sklepa poročilo so sicer potrpežljivi, toda do gotove meje.

Mednarodni socialistični kongres na vidiku. Branting je socialnodemokratičnemu listu »Het Vaterland« brzojavil, da je mednarodni urad sprejel predlog za sestanek pričetkom meseca januarja, ako se francoskim in angleškim delegatom izdajo propustnice.

Delavci v Nemčiji za svoje zahteve. V seji državne konference delavskih in vojaških svetov je predsednik izjavil, da hoče še enkrat poslušati izvajanja delavcev o svojih zahtevah. Odposlanstvo je razložilo svoje zahteve in je nato zapustilo dvorano.

Italijanski socialisti in Jugoslovani. Listi poročajo iz Milana, da je vodstvo italijanske socialno demokratske stranke sprejelo na znanje sporočila Margarija, ki je z zastopniki jugoslovanske socialne demokracije v Parizu podpisal izjavo, v kateri protestirajo proti vojaški okupaciji jugoslovanskega ozemlja in proti aneksijam brez plebiscita.

Pričetek mirovni pogajanj. Nota agenture »Agence Havas« pravi, da se bodo pogajanja o prehodnem miru prejkone začela v prvi polovici meseca januarja.

Revolucionarno gibanje v Italiji. Milanski »Secolo« podaja informacije o programu splošne delavske zveze, ki obsega 300.000 članov. Glavne točke programa so: sklicanje konstituante, splošna, enaka in direktna volilna pravica za moške in ženske. Vodstvo stranke v Rimu je sklenilo sklicati v Bologno zborovanje, kjer naj bi se razpravljalo o demobilizaciji in o obnovi javne svobode.

Kruppova tovarna odpusti delavce. Velikansko podjetje Kruppove tovarne v Essenu je imelo zaposlenih nad 200.000 delavcev. Sedaj, ko je minula vojna, jih bo obdržalo le še 12.000, druge pa odpustila. Iz ententnih dežel se je raznesla vest, da namerava zasesti ententa vse Kruppove municijske tovarne v Essenu.

Trdi pogoji nemškega premirja. »Agence Havas« poroča: Ob podaljšanju premirja v Trierju podpisani finančni protokol ima nastopne določbe: 1. Nemčija ne sme ne s svojimi kovinami, ne z vrednostnimi papirji, ne s terjatvami v inozemstvu, ne s svojimi inozemskimi nepremičninami razpolagati, najsi bodo v rokah vlade ali v javnih blagajnicah, ali pri zasebnikih ali družbah, preden se ne domeni z zavezniki; 2. Nemčija mora z zavezniki ukreniti vse potrebno, da se povrnejo interese v ozemlju, zasedenem po Nemcili, izgubljeni ali ukradeni vrednostni papirji in zaplenjena posestva; 3. Nemčija se zaveže pod gotovimi pogoji, da prebivalstvu Alzacije in Lotaringije ob plačilnem roku izplača terjatve in da ne bo temu prebivalstvu ovirala prostega razpolaganja s svojim imetjem v Nemčiji.

Zakonski načrt za kazensko postopanje proti višjim častnikom. v Nem. Avstriji. V seji narodne skupščine je prišel na razgovor zakonski načrt o ugotovitvi odgovornosti in morebitnega kazenskega postopanja višjih častnikov in njihovih organov v tej vojni. Državni svet je imenoval štiričlensko komisijo, ki bo preiskovala, v koliko so se tekom vojne višji poveljniki in njihovi pomožni organi pregrešili v vodstvu vojnih operacij. Posebno se ta zakonski načrt nanaša na polom avstro-ogrsko armade v jeseni 1918 in na usodo nemško-avstrijskih čet vsled poraza. Zaključki te preiskave morejo tvoriti podlago za kazensko postopanje.

Wilson hoče izvesti svoj program. Londonski dopisnik »Manchester Guardian« je izvedel iz verodostojnega vira, da hoče predsednik Wilson s svojim potovanjem v Evropo doseči mir v smislu

svojih 14 točk. Wilson ima pred očmi čast Amerike in svojo lastno dolžnost in je prišel, da izvede svoj program, ako treba, tudi z najkrepkejšim pritiskom na zaveznike.

Wilsonova misija na mirovni konferenci. Poročevalec urada »Associated Press« je imel v Brestu razgovor z predsednikom Wilsonom, ki je odklonil vsako pojasnilo o svoji politiki na mirovni konferenci z opazko, da je treba skrbno premisliti vsako tako izjavo. Poročevalec pa je dobil vtisk, da se bo Wilson, če bo treba, bojeval za svojih 14 točk, in da se bo zavzel za triletni mornariški program Zedinjenih držav. Glede svobode morja je Wilson mnenja, da je bolje, da jo zagotovi ves svet, kot pa posamezne skupine narodov.

Ameriški mirovni program. »Berliner Tageblatt« poroča iz Monakovega o ameriškem mirovnem programu: Eifflov stolp razširja nastopno brzojavko: »Vsem! Državni tajnik za mornarico Daniels je izjavil v Baltimoru, da Amerika na mirovni konferenci ne bo zahtevala ne ozemlja, ne vojne odškodnine. Mali narodi morajo dobiti iste pravice kot veliki. Odstraniti je treba vse vzroke, ki bi utegnili imeti za posledico novo vojno. Zahtevali bodemo jamstva za svobodo in za zvezo narodov, ki bi imel moč, preprečiti vsa nasilstva.«

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Črna. S. F. P. Da lista ne dobivate pravočasno, je res neprijetno, ampak krivi nismo mi, temveč pošta. Vzemite na znanje, da za vse kraje oddajamo list skupno na pošto vsak petek dopoldne. Napravili bomo na pošto vsako pritožbo, bomo videli, če bo kaj pomagalo. — Veseli nas, da organizacija pri vas napreduje. Le tako naprej. Zdravo!

Možice-Črna. Vsem onim tovarišem rudarjem, ki so bili vsled protizakonitega postopanja glede bolniških šiltoev od strani bolniške blagajne tamošnje bratovske skladnice prikrajšani, naznanjamo, da smo zadevo izročili poverjeništvu za socialno skrb pri Narodni vladi v Ljubljani, ki bo stvar preiskalo. Upamo, da se bo zadeva rešila v prilog rudarjev.

Kočevje. Tovariš Č. Glede Vaše provizijske zadeve Vam natančneje sporočimo v kratkem.

Odbornikom vseh strokovnih organizacij vseh krajev. Skrbite za redno dopisovanje v »Delavca«.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Ivan Tokan.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Žepne koledarje za leto 1919
uprava že razpošilja po pošti.

Delavci, napovedujejo nam hude politične boje; ko nastopijo normalni časi, bomo morali biti - že pripravljeni! -

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Rošenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/210—1/211	2—3	Turjaški trg št. 4. Francišskanska 2.
Dr. Viktor Breskvar splošno zdravljenje	1/211—1/212	1—2	Mišerjeva ulica 12 Turjaški trg 4.
Dr. Alojz Kraigher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v najnujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v najnujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznico. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin.
Ljubljana Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt
Pisalni stroji Adler.



Vozna kolesa.
Ceniki se dobe za-
stoj in franko.

Učiteljska tiskarna
LJUBLJANA, Francišskanska ulica št. 6,
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšie plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, itd.

Stereotipija. Litografija.